

Amèrica, l'orgia del poder

Susan Sontag es va fer famosa per la seua lluita pels drets civils i per les reiterades crítiques a la societat nord-americana. Assagista i novel·lista, ha estat també directora teatral i de llargmetratges. L'any 1993 va dirigir 'Tot esperant Godot', de Samuel Beckett, a la Sarajevo assetjada. 'Regarding the Pain of Others', la seua darrera obra, parla de com representen la guerra els mitjans de comunicació.

H "Hi ha vist quantes banderes hi ha als Estats Units?", pregunta Susan Sontag, mentre descansa els peus sobre la taula de la seva enorme cuina. Mirant les seves sabates blanques de gimnàstica, contestem que sí: les banderes estan per tot arreu, en les tendes, els edificis, els cotxes. L'escriptora continua: "Si no portes la bandera corres el risc d'ésser criticat. Després de l'11 de setembre, s'ha creat un còctel de nou nacionalisme i llenguatge religiós —amb Jesús que li diu a Bush que envacixi l'Iraq— que és molt preocupant." Susan Sontag, amb setanta anys complerts, no ha perdut el radicalisme i la perspiciàcia que l'han fet famosa. Encara és una dona molt maca, amb els seus profunds ulls obscurs, els cabells llargs negres sobre l'esquena, les mans subtils que es mouen ininterrompudament. En el seu últim assaig (*Regarding the Pain of Others*, llançat a l'abril als EUA), parla de la guerra i de com la representen els mitjans de comunicació.

—Quan li va venir la idea de fer el llibre?

—El febrer de 2001. Va nàixer de la reflexió sobre l'experiència madurada en els tres anys de setge a Sarajevo. Allà no hi havia imatges: cap periòdic, cap televisió, cap telèfon. Estava dins de la guerra, però no veia com es representava. Quan tornava a Nova York, o anava a ciutats europees, em quedava atònita per les preguntes que la gent em feia. Malgrat la cobertura televisiva i les persones mortes als mercats, la guerra, vista des de fora, semblava irreal. Un dia, un conegut em va preguntar quina línia aèria feia

servir per anar a Sarajevo: Alitalia o Lufthansa? Però, com podia pensar que en un lloc on bombardejaven tots els dies hi podien volar els avions civils?

—Després va arribar l'11 de setembre. I vostè no era a Nova York...

—Era a Berlín. Quan vaig tornar, em vaig adonar que totes les imatges que es veien havien estat fetes de lluny. Després d'una setmana es va publicar una foto on es veia una mà entre els enderrocs. Llavors vaig preguntar als meus amics que treballen en periòdics si havien vist altres imatges semblants. Em van dir que sí, però no podien publicar-les.

—Per què?

—Per dos motius, o sigui, els mateixos de sempre. Primer: era una qüestió de bon gust. Segon: hauria estat massa dolorós per als familiars. Però observa aquesta imatge. Forma part d'una sèrie de tres fotos, publicades per *The New York Times*, que mostren l'assassinat d'un soldat talibà. Ningú s'ha preguntat si aquest home tenia dona, germans, fills? Kabul no és la Lluna, qualsevol d'ells pot connectar-se a Internet i veure aquesta imatge en el lloc web de *The New York Times*. Nosaltres no mostrem els nostres morts, però els de l'enemic, sí.

—Com ho explica?

—Depèn del fet que ens considerem persones de valor, però no apliquem el mateix concepte a la resta del món.

—Quin efecte li han causat les imatges de la guerra a l'Iraq?

—Em sembla que estiga mirant *La Guerra de les Galàxies*. Avui *The New York Times* ha publicat una foto en què es veuen soldats nord-americans con-

trolant un grup d'iraquians presoners. Els primers semblaven gegants de dos metres d'alçada; els segons són petits, estan estesos per terra, lligats com animals. No crec que els americans arribin a entendre com tot això pot semblar brutal a l'exterior.

—Quina diferència hi ha entre la guerra vista des dels Estats Units o des de fora?

—Quan vaig ser a França, vaig veure imatges de nois assassinats que no s'han mostrat mai a les televisions nord-americanes. Hi ha una gran autocensura avui dia als Estats Units. Els periòdics i les televisions temen les reaccions de protesta dels lectors, la fugida dels patrocinadors. Saben que està creixent un gran sentiment nacionalista. Fa pocs dies, Chris Hedges, excorresponsal de *The New York Times* a Sarajevo, va ser gairebé linxat pels estudiants d'una facultat de l'estat d'Illinois, on havia estat invitat per donar una conferència. S'havia atrevit a criticar els Estats Units. No li van permetre de continuar.

—Quin efecte ha tingut la invenció dels periodistes *embedded*, introduïts en els destacaments militars?

—No els han inventat avui: ja existien en la Segona Guerra Mundial, tot i que no reberen aquest nom. El mateix fotògraf Robert Capa va desembarcar a Normandia, el juny de 1944, amb un uniforme sense galons. Però, per a la gent, era just combatre una guerra com aquella. Després va venir la tràgica experiència del Vietnam, quan els periodistes van ser molt crítics. Ara, els homes de Bush han volgut tornar a la situació de la Segona Guerra Mundial.

—Ha d'admetre que Karl Rove, que ha organitzat darrerament el desembarcament de George W. Bush al portaavions Lincoln, és un hàbil director de la imatge del president...

—Karl Rove em recorda Albert Speer, l'home que va organitzar la concentració de Nuremberg, a Alemanya, en el 1934. Es tracta de la mateixa idea de sempre, que és necessari transformar els esdeveniments en espectacle. Semblaria una farsa. Bush, però, baixant d'un avió vestit d'aviador, no fa riure. Avui, els Estats Units es troben al bell

Susan Sontag: "La política nord-americana ha canviat els últims anys. Ara el centre es veu representat per l'extrema dreta."

mig d'una orgia de venjativa exaltació nacionalista. I es manipula l'opinió pública.

—En el seu llibre vostè critica amb duresa Jean Baudrillard, teòric de la societat de l'espectacle.

—Baudrillard oficia un món mediàtic en el qual la realitat ja no existeix. I diu que hauríem de tenir les orelles abaixades i gaudir-ne. La seva manera de veure les coses representa la il·lusió del món dels privilegiats. Baudrillard no ha vist una guerra de prop. És fàcil per a ell dir que la realitat ja no existeix. Per a molta gent d'aquest planeta el món no és un espectacle. Nosaltres pertanyem a aquest cinc o deu per cent que viatja en avió i té frigorífic. També pot passar que algú, en el barri Parioli a Roma, s'avorreixi de mirar els bombardeigs sobre l'Iraq i li proposi a la seva dona canviar el canal. Però molta gent que es mira Al-Jazira no considera aquestes imatges un espectacle.

—Però, a la fi, l'espectacle de la guerra ha donat bons resultats al president.

—La guerra s'ha fet amb l'excusa de les armes de destrucció massiva, les quals, però, no s'han trobat. Tanmateix, això no sembla interessar ningú. La raó de l'atac era demostrar que érem els *number one*. La justícia no compta. No és cert que els americans

no entenguin l'opinió pública mundial, és que no els importa gens. Com diu Robert Kagan en el seu últim llibre, és irrellevant allò que la gent pensa. La gent no està en el joc del poder. El pacifisme és un luxe, ser civil és un luxe. Europa es redueix a un lloc d'estiueig, perquè no té efectius militars. La realitat i el poder. La política nord-americana ha canviat en els últims anys. Ara el centre es veu representat per l'extrema dreta. Els demòcrates no existeixen. Pensen que s'han de comportar com els republicans.

—Vostè destaca el paper de la religió en el canvi dels Estats Units.

—Un nombre creixent d'americans es defineix "*Born again Christians*", cristians renascuts. I la gent no riu quan Bush revela, al llarg d'una entrevista, que el seu filòsof favorit és Jesucrist. Ens trobem davant d'un nacionalisme basat en una religiositat fanàtica i això ens porta a fer la guerra contra el Mal. En un altre temps, l'enemic era el comunisme, que estava identificat amb un país, l'URSS. El terrorisme, en canvi, pot estar pertot arreu. I això comporta una guerra sense final. Per a fer créixer el nacionalisme, ha d'haver-hi molts enemics. Com més actuem així, més i més enemics tindrem.

Especial cuina d'autor

Jaume Fàbrega, un dels millors especialistes en l'art de la gastronomia, ens guia pels aspectes bàsics del menjar de casa nostra.

I el periodista **Jordi Finestres** aplega les millors receptes d'estiu acompanyades de les reflexions de dotze mestres cuiners dels Països Catalans.

EL TEMPS d'Art

—Monogràfic 'Rutes d'art': Ceret-Cotlliure-Cadaqués, Menorca, ruta arqueològica submarina, Xàtiva, Gaià i Barcelona nocturna.

—París, ciutat d'avantguarda?, per **Mònica Regàs**

—Entrevista a Ian Franco Bombelli

—Microsistemes en les fronteres de l'art, per **Vicenç Altaió**

—València, ciutat ideal? La Biennial de València, per **Rosanna Melià**

El pròxim
7
de juliol
amb el seu
exemplar
d'EL TEMPS

—Hi ha un passatge molt important en el seu llibre, en el qual vostè opina que els americans no podrien suportar un museu de l'esclavitud. Per què?

—Perquè aquestes imatges contradirien les tres idees fonamentals de la societat americana. Primera: Amèrica és una excepció perquè té una història diferent de la resta de països del món. Segona: Amèrica sempre és bona. Tercera: Amèrica triomfarà sempre.

—Quina relació té amb el museu de l'esclavitud?

—Amèrica és l'únic país del món que no ha tingut mai un dirigent malvat. Els altres han tingut Mussolini, Hitler, Stalin, Robespierre, Cromwell... Gent que ha comès errors molt greus, ha desencadenat assassinats en massa. Aquí no ha ocorregut mai res semblant. Alguns presidents han estat mediocres, poc interessants o massa dèbils, però cap veritablement malvat. Aleshores, la història d'Amèrica també s'ha de celebrar de manera positiva. Així, els Estats Units, que commemoren tragèdies esdevingudes en un altre lloc, per exemple el Museu de l'Holocaust a Washington, no poden afrontar el crim de l'esclavitud dels africans.

—Seria un xoc?

—L'esclavitud va ser un crim de proporcions immenses i va tenir, als Estats Units, característiques molt pitjors respecte a qualsevol altre país del món. Va ser només aquí on els esclaus no tenien drets, ni tan sols es consideraven persones, els podies matar com gossos. En tots els altres països, com ara a Brasil o a Cuba, els esclaus estaven considerats éssers humans que no podien ser assassinats impunement. En l'actualitat, fins i tot els negres coneixen aquesta història molt vagament. Un museu sobre l'esclavitud crearia una situació incendiària. Seria un esdeveniment d'enorme importància per al país, però no hi ha cap possibilitat que es consenti, perquè seria una contradicció del mite fonamental d'aquest país: Amèrica és una excepció a totes les lleis de la història.

Enrico Pedemonte

© L'Espresso - EL TEMPS

Traducció: Yolanda Guirao Sánchez